

Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet

Utredning om möjligheter till utvidgat samarbete i församlingsverksamheten

Uppdraget

På sitt sammanträde den 10.11.2008 beslöt Gemensamma kyrkorådet i Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet hos Domkapitlet i Borgå stift anhålla om att Domkapitlet skulle utse två utredningsmän, ”en för att utreda församlingsverksamheten och en för att utreda förvaltning och ekonomi, förutsatt att Domkapitlet kan bevilja Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet bidrag för kostnaderna”. Domkapitlet i Borgå stift beslöt den 18.3.2009 ”rekommendera att Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet och Pedersöre prosteri utser prosten Jan-Erik Nyman och yrkesrevisor Roy Aller till utredningsmän. På sitt sammanträde den 25.3.2009 beslöt Gemensamma kyrkorådet utse undertecknad till utredningsman med uppdraget ”att göra en utredning om möjligheten till utökat samarbete vad gäller den andliga verksamheten inom Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet och dess församlingar”.

Inledning

För att klargöra på vilka punkter och på vilket sätt samarbetet mellan Församlingarna i Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet (samfälligheten) kunde utökas beskriver denna utredning först de aktuella församlingarna och deras storlek. Därpå beskrivs församlingarnas uppdrag och den personal respektive församling har för att fullgöra uppdraget. Slutligen presenteras en genomgång av den verksamhet som församlingarna bedriver. Denna del av utredningen är uppdelad i den verksamhet som är obligatorisk enligt Kyrkolagen (KL) och Kyrkordningen (KO) och den verksamhet som inte direkt är lagstadgad. Utredningen utmynnar i en sammanfattning med allmänna synpunkter på arbetet i församlingarna och det existerande och eventuellt utökade samarbetet mellan församlingarna. Till slut ges 10 förslag till samarbete av vilka några är möjliga att genomföra på mycket kort sikt och några som sannolikt kräver ingående diskussioner och bearbetning under en längre tid.

Utredningen grundar sig på överläggningar med samtliga församlingars kyrkoherdar och andra medarbetare samt på diskussioner med församlingsråden i Jakobstads svenska, Esse och Purmo församlingar. Det statistiska materialet är hämtat ur Pedersörenejdens kyrkliga samfällighets verksamhetsberättelse och bokslut för år 2008 samt ur Kyrkans forskningscentrals publikationer 106 ”Evangelisk-Lutherska kyrkan i Finland 2004 – 2007”.

Samfällighetens församlingar

Fram till 1963 fanns endast Jakobstads församling och Pedersöre församling på det område som utgjordes av Jakobstads stad och Pedersöre kommun. Efter inkorporeringen av delar av Pedersöre kommun till Jakobstads stad år 1950 kom en del av Pedersöre församlings medlemmar att bo på staden Jakobstads område. År 1963 delades Jakobstads församling på språklig grund i Jakobstads svenska och Jakobstads finska församlingar. Samtidigt överfördes de som bodde på de inkorporerade områdena till de två nya stadsförsamlingarna. Bland annat på grund av att Pedersöre församlings kyrka, begravningsplats och församlingshem genom inkorporeringen kom att ligga på stadsförsamlingarnas område skapades en kyrklig samfällighet i total ekonomisk gemenskap bestående av de två stadsförsamlingarna och Pedersöre församling.

Samfälligheten utvidgades till att omfatta även Esse och Purmo församlingar 1978 som en konsekvens av att kommunerna Esse och Purmo då sammanslogs med Pedersöre kommun. De fem församlingarna utgjorde nu en samfällighet i total ekonomisk gemenskap med fyra svenskspråkiga och en finskspråkig församling underlydande Borgå stift i administrativt hänseende. Ett särskilt anmärkningsvärt arrangemang i sammanhanget är, att Jakobstads finska församling täcker hela samfällighetens område, vilket innebär att samtliga församlingar är enspråkiga. Jakobstads svenska, Pedersöre, Esse och Purmo församlingar hör till Borgå stift medan Jakobstads finska församling hör till Lappo stift. Att församlingarna hör till olika stift komplicerar sam arbetet något. Församlingar kan inte ha gemensamma präst- och kantorstjänster om de hör till olika stift. Gemensamma tjänster i den egentliga församlingsverksamheten för Jakobstads finska och någon av de övriga församlingarna är knappast aktuella heller på grund av de språkkrav som språkstadgan ställer. Situationen blir annorlunda om man för församlingsverksamheten skapar gemensamma tjänster för i huvudsak administrativa uppgifter.

Församlingarnas medlemstal

Vid utgången av år 2008 hade Jakobstads svenska församling 9.845 närvarande medlemmar, Jakobstads finska 6.416, Pedersöre 5.103, Esse 2.923 och Purmo 1.226. Totalt hade samfällighetens församlingar följaktligen 25.513 medlemmar. Detta innebär en total minskning på 329 personer sedan år 2003. För de enskilda församlingarna innebär förändringen i medlemstalet att Jakobstad svenska minskat med 153 personer, Jakobstads finska med 362, Pedersöre har exakt samma medlemstal som år 2003, Esse har ökat med 158 personer och Purmo med 28.

Minskningen ter sig inte så katastrofal, men tendensen är tydlig sedd över en längre tidsperiod. Hela minskningen under den aktuella perioden drabbar stadsförsamlingarna. De övrigas medlemstal är oförändrat eller har vuxit. År 2008 noterar alla församlingar i samfälligheten fler dop än begravningar. Av den

anledningen måste orsakerna till minskningen i stadsförsamlingarna sökas på annat håll än i att de skulle vara åldrande församlingar med låg nativitet. En del av minskningen kan naturligtvis förklaras med normal flyttningsrörelse både inom och utanför samfällighetens område. Den relativt stora minskningen i stadsförsamlingarna och den samtidigt ökningen i Esse och Purmo beror självfallet till en del på flyttningsrörelser inom samfälligheten. Denna flyttningsrörelse har sannolikt strukturella orsaker och bottnar även i den kommunala tomtpolitiken.

Oberoende av alla förklaringar om strukturella förändringar i samhället som orsak till minskningen av antalet medlemmar i samfällighetens församlingar måste man ändå fästa särskild uppmärksamhet vid den flyttning som innebär att man lämnar kyrkan. Under perioden 2004 till 2008 har samfällighetens församlingar i denna flyttningsrörelse förlorat 671 medlemmar. Under samma tid inträdde i samfällighetens församlingar 206 personer. Detta innebär att samfällighetens församlingar sammanlagt minskade med 465 personer när man beaktar + och – i statistiken, vilket är 136 personer mer än den totala medlemsminskningen under samma period. För de enskilda församlingarna blir talen följande: Jakobstads svenska - 202, Jakobstads finska - 209, Pedersöre – 45, Esse – 13 och Purmo + 4. Alla församlingarna noterar kraftig ökning av utträdna från 2006 framåt. Siffrorna för Esse och Purmo är dock små.

”Utgångspunkten för de stigande utträdessiffrorna under de senaste åren är den nya religionsfrihetslag som trädde i kraft år 2003. Denna lag gjorde det mycket enklare att utträda ur kyrkan. Enligt den nya lagen behöver man inte längre avlägga personligt besök på pastorskansliet för att fylla i en anmälan om utträde och utträdet är inte heller längre förenat med en månads betänketid. Anmälan om utträde kan postas till församlingen man tillhör eller till vilken magistrat som helst. Utträdet kan även skötas elektroniskt och största delen av dem som utträdet använder detta alternativ”. (Ev.luth. kyrkan i Finland 2003 – 2007)

Sedan 1970-talet behöver de som lämnar kyrkan inte längre uppge orsaken till sitt beslut. Undersökningar gjorda av forskare vid Kyrkans forskningscentral ger besked om varför folk skriver ut sig ur kyrkan. Enligt Kati Niemeläs undersökning ”Vieraantunut vai pettynyt?” (Alienerad eller besviken?) (Kyrkans forskningscentrals publikationer 95, 2006) utträder folk ur kyrkan ”framför allt därför att de upplever att kyrkan inte betyder tillräckligt mycket för dem på det personliga planet. Detta leder till att de inte heller vill betala kyrkoskatt. För unga vuxna som utträder ur kyrkan – vilka är klar majoritet av dem som utträder – handlar det inte om att de har en negativ bild av kyrkan eller är besvikna på kyrkan. I stället motiverar många sitt utträde med att de inte kan omfatta kyrkans budskap. För beslutet om utträde krävs ofta en yttre utlösande faktor, till exempel irritation över ett ställningstagande som kyrkan har gjort. De som har en avlägsen relation till kyrkan blir oftast irriterade över kyrkans åsikter, som de upplever som konservativa”.

En del av dem som utträder ur kyrkan har stark religiös övertygelse. Inte sällan utträder medlemmar ur samfällighetens församlingar för att ansluta sig till ett annat samfund.

Enligt Kyrkans forskningscentralers undersökningar kan man notera ett speciellt fenomen i ett par särskilda fall. Folk utträder ur kyrkan för dess syn på de homosexuella både för att den är för avvisande och för att den är för liberal. Det samma gäller frågan om kvinnliga präster.

Undersökningen ”Kyrkomonitor 2007” ger vid handen att av de utträdde ur kyrkan är 10 % barn och unga under 18 år. Unga vuxna (18-39 år) utgör 70 % av de utträdde och personer från 40 år och uppåt utgör 20 %. De här talen gäller kyrkan som helhet. Det finns ingen anledning att tro att de inte skulle gälla även för församlingarna i Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet. Då betyder det konkret att 12 personer under 18 år, 80 personer i åldern 18-39 år och 19 personer över 40 år utträdde ur Jakobstads svenska år 2008. För Jakobstads finska blir siffrorna 9, 65 och 18, för Pedersöre 3, 21 och 5. För Esse och Purmo är siffrorna totalt 8 respektive 2.

Man må hänvisa till lättare procedur vid utträdet eller till andra faktorer men här finns en av de verkligt stora utmaningarna för församlingarna. Hur tacklar församlingarna konstaterandet att ålderskategorin 18 -39 år i så hög grad anser att kyrkan inte har något att säga dem eller att det som sägs uppfattas som konservativt eller diskriminerande.

Församlingens uppdrag enligt kyrkolagen och kyrkoordningen

KL 1:1 fastslår att ”den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland bekänner sig till den kristna tron, som grundande sig på Bibeln, är uttalad i den äldsta kyrkans tre bekännelser samt de lutherska bekännelseskriterierna”. Vidare konstateras i samma paragraf att ”kyrkans bekännelse uttrycks närmare i kyrkoordningen”.

I KL 1:2 fastslås att kyrkan ”i enlighet med sin bekännelse förkunnar Guds ord och förvaltar sakramenten samt verkar för att också i övrigt utbreda det kristna budskapet och förverkliga kärleken till nästan”.

I dessa paragrafer fastslås följaktligen grunden för församlingsverksamheten. Verksamheten handlar i grund och botten om förkunnelse, undervisning och diakoni.

I KL 4:1 fastslås att församlingen för att fullgöra kyrkans uppgifter ”sköter förrättande av gudstjänster och dop, utdelning av nattvarden samt andra kyrkliga förrättningar, kristen fostran och undervisning, själavård, diakoni och missionsarbete samt andra uppgifter som grundande sig på det kristna budskapet avser förkunnelse och tjänst”.

I kyrkoordningen stadgas om i vilken ordning gudstjänst skall firas, vilka de kyrkliga förrättningarna är och i vilken ordning dessa skall förrättas, vad den kristna fostran och undervisningen omfattar samt hur själavården och omsorgen om församlingsmedlemmarnas trosnivå och bikten skall omhändertas. (KO 4)

Bestämmelserna i de ovannämnda paragraferna är entydiga. Varje församling äger skyldighet att organisera sin verksamhet på sådant sätt att allt det som

stadgas också blir förverkligat. På kyrkorådet/församlingsrådet ankommer att besluta om vilka verksamhetsformer som krävs i den egna församlingen för att man skall kunna leva upp till de föreskrivna skyldigheterna.

För att handha de stadgade uppgifterna och för att leda församlingsverksamheten skall varje församling ha en kyrkoherde, en kantor och en tjänsteinnehavare för diakonin. (KO 6:9)

En församling kan därutöver ha kaplanstjänster, församlingspastorstjänster och lektorstjänster, flera kantorstjänster och flera tjänster för diakonin. Därutöver kan en församling ha tjänster för ungdomsarbetet, barn- och familjearbetet, missionsarbetet och andra verksamhetsformer. Under vissa omständigheter kan tjänsterna, utom kyrkoherdetjänsten vara deltidstjänster eller skötas som bisyssla. (KO 6:40, 50-56) De kan också vara gemensamma för flera församlingar eller för enskild församling och samfällighet. Också kyrkoherdetjänsten, liksom övriga prästtjänster, kan vara gemensam för två eller flere församlingar. Förutsättningen är, att församlingarna hör till samma stift. Samma förutsättning gäller även gemensam kantorstjänst.

För att uppfylla sitt uppdrag och möta utmaningarna i tiden har samfällighetens församlingar anställt personal enligt följande.

Församlingarnas anställda

Jakobstads svenska

Jakobstads svenska har fyra prästtjänster, två kantorstjänster, tre tjänster för diakonin, två ungdomsarbetsledartjänster, en ledande barnarbetsledare, en ledande familjearbetsledare och en församlingssekreterare å deltid. Dessutom har församlingen i arbetsavtalsförhållande fyra dagklubbsledare och 8 eftisledare.

Jakobstads finska

Jakobstads finska har tre prästtjänster, två kantorstjänster, två tjänster för diakonin, två ungdomsarbetsledare, en barnarbetsledare och en församlingssekreterare på deltid. Dessutom har församlingen i arbetsavtalsförhållande 6 dagklubbs- och eftisledare.

Pedersöre församling

Pedersöre församling har två prästtjänster, en lektorstjänst, två kantorstjänster, 1,5 tjänster för diakonin, två ungdomsarbetsledartjänster, varav den ena varit obesatt under flera år, en barnarbetsledartjänst och en församlingssekreterartjänst på deltid. Dessutom har församlingen fem barnledare på 23-63 % av heltid.

Esse församling

Församlingen har 2 prästtjänster (församlingspastorn har skyldighet att 30 % av heltid arbeta i Purmo församling), en kantorstjänst, en tjänst för diakonin, en ungdomsarbetsledare, en församlingssekreterare på deltid. Dessutom har församlingen i arbetsavtalsförhållande två barnledare och en timanställd för föräldra-barnarbetet.

Purmo församling

Församlingen har 1 prästtjänst (församlingspastorn i Esse tjänstgör 30 % i Purmo), en kantorstjänst, en tjänst för diakonin, en ledare för barn- och ungdomsarbetet (80 %) och en församlingssekreterare (15 %). Dessutom har församlingen i arbetsavtalsförhållande två barnledare (37 %).

Detta innebär att det i Jakobstads svenska finns en prästtjänst på 2461 medlemmar, i finska en på 2138, i Pedersöre en på 2551 (om lektorstjänsten beaktas blir talet 1706), i Esse en på 1719 och i Purmo en på 943.

Samma jämförelse gällande **kantorstjänsterna** ger följande resultat. Jakobstads svenska 4922, finska 3208, Pedersöre 2551, Esse 2923 och Purmo 1226.

Gällande **diakonin** blir resultatet för Jakobstads svenska 2953, för finska 3208, för Pedersöre 3402, för Esse 2923 och för Purmo 1226.

Att observera vid denna jämförelse är, att talen är uträknade på antalet tjänster. I Jakobstads svenska sköter fem präster fyra tjänster. Likaså sköts tre diakonitjänster i församlingen av fyra diakoniarbetare. I Pedersöre är den ena kantorstjänsten vakant och 30 % av denna är reserverad för diakonins behov. Esse har två prästtjänster men församlingspastorn har 30 % tjänstgöringsskyldighet i Purmo, vilket höjer jämförelsetalet i Esse och sänker det i Purmo.

Kyrkostyrelsens statistik för 2007 ger vid handen att hela kyrkan för det andliga arbetet hade 9737 anställda. Detta ger 444 medlemmar per anställd. Som jämförelse kan noteras att Åbo ärkestift hade talet 465, St. Michels stift 414, Uleåborgs stift 503, Tammerfors stift 430 och Borgå stift 386. Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet hade 263, Jakobstads svenska församling hade 277, finska 326, Pedersöre 284 Esse 323 och Purmo 134.

Dessa siffror visar att samfällighetens församlingar har relativt sett många anställda i relation till medlemstalet. Siffrorna bekräftar dock i stort sett att ju mindre enheten är dess fler blir de anställda relativt sett. När man studerar siffrorna bör man också samtidigt se på församlingsstrukturen och den verksamhet man bedriver i respektive församling. Där t.ex. dagklubbs- och eftisverksamheten är omfattande finns också många anställda. Bakom den verkligheten finns Kyrkostyrelsens rekommendationer om antalet vuxna per barn i grupperna.

För att uppfylla sitt uppdrag och möta utmaningarna i tiden bedriver församlingarna verksamhet enligt följande

Den lagstadgade verksamheten

Gudstjänstlivet

I samfällighetens församlingar hålls gudstjänst/högmässa i huvudkyrkan varje sön- och helgdag. Detta innebär att det hålls drygt 60 huvudgudstjänster årligen i varje församling. Ungefär hälften av huvudgudstjänsterna firas som mässa.

En del av gudstjänsterna firas på andra ställen och vid andra tider än den normala huvudgudstjänsten. Så har Jakobstads svenska församling förlagt konfirmationsmässor till Pedersöre kyrka och inledningsgudstjänsten på Jakobs dagar till Nanoq. I praktiskt taget alla församlingar förläggs några av huvudgudstjänsterna till kvällstid.

Till gudstjänstlivet räknas också skolgudstjänster, gudstjänster för ungdom, sång- och musikgudstjänster samt förböns- och lovsångsgudstjänster.

I Jakobstads svenska församling hålls under sommarmånaderna ett antal gudstjänster på områden där sommarbosättningen är stor. Dessa kompletterar huvudgudstjänsten, men ersätter den inte.

Jordfästningar

I samfällighetens församlingar hölls under år 2008 jordfästningar enligt följande: I Jakobstads svenska 115, i Jakobstads finska 60, i Pedersöre 33, i Esse 14 och i Purmo 16. Utöver dessa jordfästes i alla församlingar ett antal avlidna från annan församling.

Dop

Under år 2008 förrättades 123 dop i Jakobstads svenska församling, 80 i Jakobstads finska, 80 i Pedersöre, 55 i Esse och 25 i Purmo. Utöver dessa har ett antal dop förrättats gällande barn från annan församling.

Vigslar

Under år 2008 förrättades 43 vigslar i Jakobstads svenska, 11 i Jakobstads finska, 19 i Pedersöre, 15 i Esse och 10 i Purmo. Också här tillkommer ett antal förrättningar gällande par från annan församling.

Allmänt församlingsarbete

Till allmänt församlingsarbete räknas andakter på institutioner och i skolor, allmänna mötestillfällen, kurser av olika slag och skolning. Dessa aktiviteter är kanske inte obligatoriska i en församling, men kan räknas in under dels missionen och evangelisationen, dels under diakonin och själavården och är därmed delar av den verksamhet som karaktäriserar en levande församling. Vid diskussioner om vad man måste ägna sig åt och vad man eventuellt kan betrakta som frivillig verksamhet bör man i detta sammanhang noga fundera över vad kyrkoordningen avser när den talar om vad den kristna fostran och undervisningen omfattar samt hur själavården och omsorgen om församlingsmedlemmarnas trosliv och bikten skall omhändersas. (KO 4) Ett ansvarsfullt omhändertagande av dess uppgifter måste med nödvändighet resultera i tillfällen och verksamhetsformer där människor på naturligt sätt får komma inom Ordets hörhåll och får hjälp och ledning i sitt eget sökande och för förverkligandet av ett aktivt lärjungaskap.

Skriftskolan

Samfällighetens församlingar arrangerar i KL och KO stadgad konfirmandundervisning. I alla församlingar förverkligas skriftskolan som en kombination av läger, weekender och någon/några dagars undervisning under vintern. Jakobstads svenska, Jakobstads finska och Pedersöre församlingar erbjuder dessutom ”vinterskriftskola”, som inte innebär någon egentlig lägerperiod. Lägren har i huvudsak hållits på Pörkenäs för de svenska församlingarnas del och på Merilä för finska församlingens del. Esse församling höll ett av sina läger i Vuokatti. För genomförandet av skriftskollägren engageras präster, lektorer, kantorer, ungdomsarbetsledare och församlingens övriga anställda. Därutöver engageras tiotals unga hjälpledare i verksamheten.

I sammanhanget kan noteras att KO stipulerar att konfirmandundervisning skall hållas och biskopsmötet har fastställt hur många timmar undervisningen skall omfatta. Däremot sägs ingenting om formen för undervisningen. Detta innebär att lägerskriftskolan inte är ett obligatorium även om undersökningar entydigt visat att denna form av skriftskola är den mest effektiva.

Kyrkomusiken

Varje församling skall ha en kantorstjänst. ”På en kantor ankommer att leda musikverksamheten i församlingen. Han skall svara för musiken i församlingens gudstjänster samt vid övriga kyrkliga förrättningar och sammankomster i församlingen, undervisa i skriftskolan och även i övrigt handha musikfostran ävensom befrämja musiken i församlingens olika verksamhetsformer. Kantorn svarar även för instrumentens vård och underhåll”. KO 6:39

Denna skrivning ålägger kantorerna ett synnerligen brett verksamhetsfält. Instrumental skicklighet, sångartalang, pedagogisk förmåga, förmåga att leda körer, förmåga att inspirera till musikalisk aktivitet inom de olika verksamhetsformerna i församlingen.

I samfällighetens församlingar finns körer som täcker in praktiskt taget alla åldersgrupper och körer som tillgodoser ett brett register av smakriktningar, allt från barnkörer och strängband via ungdomskörer och gospelkörer till kyrkokör i varje församling. Även mindre körsammansättningar för klassisk kyrkosång förekommer i flera församlingar. Musikensembler av skiftande slag finns i församlingarna liksom ungdomars ”band”. Orgeln i framför allt Pedersöre kyrka och de ovannämnda musikytringarna skapar förutsättningar för det konsertutbud som finns i församlingarna.

Diakonin

Församlingarnas diakoniarbetare söker upp enskilda människor och familjer, som lider nöd. Den konkreta insatsen som ges är samtal, själavård, rådgivning, materiell hjälp och andlig vägledning. Därutöver ordnar diakoniarbetarna grupper för gemenskap och andlig uppbyggelse. En väsentlig del av pensionärsgrupperna och syföreningsverksamheten administreras av diakoniarbetarna.

Ett tilltagande arbetsfält för diakonin är människor med missbruksrelaterade problem och familjer som är i behov av direkt materiell hjälp.

På diakonins lott faller också oftast sorgearbetet. Sorgegrupper samlas under perioder med start i allmänhet en gång i halvåret. I de mindre församlingarna samlar man grupper ”vid behov”.

Till diakonins ansvarsområde hör också att årligen organisera och genomföra insamlingen ”Gemensamt Ansvar”. Insamlingen omfattar hela landet och samfällighetens församlingar har deltagit i insamlingen på ett berömvärd sätt.

Gemensamt ansvar är en del av den internationella diakonin. Här kommer också en väsentlig del av vänförsamlingsarbetet in. Vänförsamlingsarbete med uttalad diakonal inriktning har i samfällighetens församlingar riktats framför allt till Baltikum och Karelen. Engagemanget i gatubarnsarbetet i St. Petersburg kan nämnas som ett konkret exempel på internationell diakoni. Särskilt Purmo församling har i detta avseende varit aktiv.

Mission

”För att fullgöra kyrkans uppgifter sköter församlingen missionsarbete”. KL 4:1.

För att bära detta ansvar har samfällighetens församlingar reserverat medel i budgeten som ges som stöd till de olika missionsorganisationerna. Konkret bär man ansvaret i församlingarna genom missionskretsar som stöder missionsarbetet både andligt och materiellt. Man håller symöten och arrangerar basarer. I Pedersöre församling, men på Jakobstads område, finns Missionsstugan, i Purmo finns Drängstugan och i Jakobstads finska finns Lähetyspirtti, som alla på sitt sätt ger kännbara bidrag till missionen.

Missonsstugans, Drängstugans och Lähetyspirttis verksamhet är också på sitt sätt en del av församlingarnas insats i den internationella diakonin. Genom denna verksamhet ges bidrag till vänförsamlingar i främst Baltikum och till hjälpprojekt i främst Karelen och St. Petersburg.

Alla församlingar i samfälligheten har avtalsmissionärer (nimikkolähetti) via FMS eller SLEF/SLEY.

Själavården

Den verksamhet som beskrivits ovan är fastställd i KL och KO. Det mesta av denna verksamhet kan dokumenteras med statistiska uppgifter. En tidskrävande och viktig uppgift för församlingens medarbetare är att omhändera själavården och bikten. Av naturliga skäl är det svårt att statistikföra den verksamheten. Trots detta är det en synnerligen angelägen uppgift som sköts utan att synas. Till själavården hör inte bara de direkta samtalen om andliga frågor som äger rum i tjänsterum och andaktsrum. Till själavården hör på naturligt sätt alla de förberedande samtal som förs med församlingens medlemmar inför dop, vigsel och begravning. Likaså är hembesöken, sjukbesöken och besöken på institutioner att betrakta som själavård. Under själavården faller också bikten som församlingsmedlemmar med viss regelbundenhet önskar. För själavården på sjukhusen har samfällighetens församlingar anställt sjukhussjälavårdare. För tillfället är insatsen 1,5 prästtjänster.

Under själavården räknar man även in sjukhussjälavården som är gemensam för alla församlingar i samfälligheten med 1,5 prästtjänster och familjerådgivningen, gemensam för största delen av Pedersöre prosteri och administrerad av samfälligheten. Rådgivningsbyrån har 2,52 anställda rådgivare och en deltidsanställd sekreterare.

De frivilliga verksamheterna

”Församlingen skall ha omsorg om sina medlemmars kristna fostran och vården om deras andliga liv i alla åldersklasser”. KO 3:2

Barn- och familj

Med kristen fostran har man i församlingarna sedan ett par århundraden avsett främst **söndagsskolan**. Samtliga församlingar i samfälligheten håller söndagsskola fortsättningsvis. Under år 2008 deltog sammanlagt 1121 barn och söndagsskolan engagerade drygt 100 ledare och därutöver hjälpledare.

Jakobstads svenska hade 486 inskrivna barn, Jakobstads finska 15, Pedersöre 400, Esse 209 och Purmo 20. Praktiskt taget alla församlingar noterar sjunkande antal barn i söndagsskolan. Som anledning till detta anges brist på lärare och problem med att få söndagsskolan att passa in i de unga familjernas söndagsrutiner.

Som komplement till söndagsskolan och som något slag av ”söndagsskola på vardagen” inledde församlingarna på 1970-talet **dagklubsverksamhet**. Organisationen var till en början enkel och för ledarna fanns praktiskt taget ingen utbildning. Med åren har ramarna blivit allt mera bestämda och dikterade av både kyrkliga och samhällsliga rekommendationer och förordningar. Att notera är, att särskild utbildning för församlingarnas barnledare inleddes 1975. Detta ledde till att hela verksamheten strukturerades och ledarnas anställningsvillkor blev fastare. Alla församlingar i samfälligheten har dagklubbar. 21 traditionella grupper med sammanlagt drygt 300 barn. Till detta kommer tre ”öppna dagklubbar” i Jakobstads svenska församling.

Församlingsfadderverksamhet upprätthålls i Jakobstads svenska och Pedersöre församlingar. Föräldra- barngrupper upprätthålls i alla församlingar om än de benämns på litet olika sätt. Fadderarbetet och föräldra- barngrupperna är ägnade att öka kontakten mellan församlingen och de unga familjerna. Denna verksamhet är också en konkret hjälp från församlingarnas sida riktad till hemmen gällande den kristna fostran.

Pojk- och flickarbetet (7-14 år)

Alla församlingar har verksamhet för denna ålderskategori. I församlingarna fanns år 2008 sammanlagt 20 grupper. Deras inriktning varierade i rätt hög grad, men de fyllde i stort sett kriterierna för det arbete som i årtionden kallats minior- och juniorarbete. Särskilt kan nämnas att Jakobstads finska församling hållit hela 7 läger för åldersgruppen med sammanlagt 224 deltagare.

Scoutingen

Scoutingen riktar sig i hög grad till ungefär samma åldersgrupp som juniorverksamheten och kan betraktas som ett komplement till, t.o.m. som en ersättning för denna. Elitpatruller riktar sig till något äldre ungdomar. Pedersörenejdens Korsbärare har patruller i Jakobstads svenska och Pedersöre församlingar.

Eftisverksamheten

I tio år har Jakobstads svenska och finska församlingar upprätthållit eftisverksamhet, som riktar sig till skolbarn i åldern 6 – 9 år. Arbetet bedrivs i samarbete med staden Jakobstad, som övervakar och ekonomiskt stöder verksamheten samt sköter antagningen till grupperna. Sammanlagt var sju grupper verksamma under år 2008, fyra i svenska församlingen och tre i den finska. Denna verksamhet är en naturlig del av församlingens kristna fostran och diakonala ansvar. Arbetet inleddes när staden Jakobstad inte längre ansåg sig ha möjligheter att upprätthålla verksamheten. Församlingarna erbjöd sig då att med stöd av staden ta över eftisverksamheten för att trygga eftermiddagsvården för de minsta skoleleverna.

Musikverksamheten

Inom musikverksamheten upprätthåller Jakobstads svenska en musikskola med 70 elever år 2008. Även finska församlingen har musikskola, men denna låg nere under 2008. I musikskolan erbjuder församlingarna undervisning i olika instrument för i huvudsak barn, men också en del vuxna har varit elever. Också sångundervisning erbjuds. Kantorerna ansvarar för verksamheten. Utomstående lärarkrafter anställs. Målsättningen för verksamheten är att ge sådan undervisning att det skall bli naturligt för eleverna att engagera sig i församlingens musikliv.

Ungdomsverksamheten

Ungdomsverksamheten i samfällighetens församlingar handlar till väsentlig del om att skola konfirmerade ungdomar i ledar- och lärjungaskap. Utöver detta håller man smågrupper för bibelstudium och bön samt cafékvällar. Bara Esse församling uppger att man håller regelrätta ungdomssamlingar. När sådana hålls i övrigt, hålls de i allmänhet gemensamt för ett större område. (Prosteriungdomssamlingar).

Särskilt Jakobstads finska församling håller många läger för ungdomar. Under år 2008 höll man där inte mindre än 6 läger med sammanlagt 157 deltagare.

Mera sporadiskt hålls samlingar för kategorin "Unga vuxna" i samfällighetens församlingar.

Vuxenarbetet

I samfällighetens församlingar innebär vuxenarbetet i huvudsak smågruppsverksamhet. Grupperna samlas till bibelstudium, bön och samtal. Målet är att församlingens vuxna medlemmar skall kunna växa och mogna i sin kristna tro.

I all synnerhet i Jakobstads svenska församling har kursverksamheten vuxit starkt. ALPHA-kurser terminsvis har dragit rätt mycket folk och i sammanhanget har även alphaledarutbildning getts. Även Pedersöre och Purmo församlingar har hållit alphakurser. Pedersöre församling höll en alphaledarkurs i samarbete med Jakobstads svenska.

Äktenskapsskola har hållits i samarbete med Pedersöre prosteri. Parweekender arrangeras för redan gifta par. Kvinnokaféet har lockat rätt mycket folk till samlingar en gång i månaden i Jakobstads församlingscenter. I Esse församling engageras unga familjer i "Merkvällar".

I gränsmarkerna mellan diakonin och vuxenarbetet kommer syföreningsverksamheten som lever tämligen stark i samfällighetens församlingar.

Arbetet bland män tar sig i Jakobstads svenska församling uttryck i ”**samtalsmöte för män**”, i Jakobstads finska församling i ”**Hölkäpiiri**” och i Purmo församling finns en ”**Karagrupp**”.

Överlag kan konstateras att den traditionella mötesverksamheten avtagit markant. Dock håller man i samfällighetens församlingar kvar gamla traditioner med mötesserier som ”Midvintermötet”, ”K-mötena”, Bennäsmöten, och möten kring de stora helgerna. Läsmöten hålls i landsförsamlingarna.

Evangelisationen

I samfällighetens församlingar hålls regelbundet mötesserier och skolning som syftar till ökad medvetenhet om lärjungaskapet. Detta kommer ofta till synes i ungdomsarbetet, men också i vuxenarbetet. Här kan särskilt Alphakurserna nämnas.

En företeelse som i sammanhanget bör lyftas fram är Fokussamlingarna i Jakobstads Församlingscenter varje söndagskväll. Ett femtiotal frivilliga medarbetare bär ansvaret för dessa kvällar, som på programmet har undervisning, förbön och lovsång. Denna typ av samling visar lekmanngaengagemang på ypperligt sätt. Fokuskvällarna samlar deltagare från området mellan Nykarleby och Larsmo.

Julspelet i Purmo som församlingarna på ekumenisk grund genomför är ett ypperligt exempel på ekumenisk evangelisation. Likaså de påskvandringar som genomförs i flera församlingar.

I gränsmarkerna mellan evangelisationen och informationen finns Kyrkpressen, som prenumereras till alla hem i de svenskspråkiga församlingarna. Därutöver prenumererar Esse församling på Sana till sina finskspråkiga medlemmar. Informationen sköts i allmänhet genom annonsering i ortstidningarna och Kyrkpressen samt via informationsblad som delas ut till hemmen samt genom församlingarnas hemsidor.

Väckelserörelserna

En väsentlig del församlingsmedlemmarna lever ut sitt trosliv i någon av de inomkyrkliga väckelserörelserna.

Fridsföreningarna i Jakobstad, Kållby och Ytteresse samlar stora skaror till sammankomster varje söndag. Också söndagsskola hålls inom Fridsföreningarna.

Kyrkans Ungdom, SLEF/SLEY bedriver regelbunden verksamhet inom samfällighetens församlingar. Ytterligare mindre grupperingar finns som sporadiskt håller möten på församlingarnas område.

De olika väckelserörelsernas medlemmar är ofta engagerade lekmän i församlingarna och bidrar på så sätt till mångfalden i församlingsverksamheten. Som aktiva lekmän är man ofta villig att bära ansvar som förtroendevald i församlingen.

Sammanfattning

Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet med sina fem församlingar är en tillräckligt stor enhet för att det skall finnas resurser att tillgå både när det gäller personal och ekonomi. Visserligen lever man nu i ekonomiskt brydsamma tider och visst är löneandelen stor i budgeten, men när man, som ovan, går igenom vad som sker i församlingarna, kan man konstatera att verksamheten är livlig och att församlingarna så långt det är möjligt håller fingret på pulsen och söker verksamheter som svarar mot behoven.

Samtidigt kan man konstatera att samfälligheten är tillräckligt liten för att man skall kunna se konturerna och upptäcka var dubbelheter finns som kunde överbryggas genom samarbete i verksamheten.

Speciell uppmärksamhet bör fästas vid arbetstidslagstiftningen, som numera stipulerar femdagarsvecka även för medarbetare i det andliga arbetet. För församlingar med en präst och en kantor blir det problematiskt med veckoslutsledigheterna. Lösningen blir rätt ofta att ty sig till utomstående arbetskraft för vikariaten.

Uppmärksamhet kräver också det faktum att säkerhetsbestämmelser och arbetstidslagstiftningen gör det problematiskt för de flesta församlingar att t.ex. ordna skriftskol- och andra läger. Dygnet runt övervakning gör dem oerhört personalintensiva, då ledare som arbetar dagtid inte kan ha övervakningsuppgifter nattetid.

Genomgången av församlingsverksamheten ger vid handen att samfällighetens församlingar bedriver en vittförgrenad och mångsidig verksamhet för att fylla uppdraget Kyrkolagen och Kyrkoordningen ålägger dem. I en situation där de ekonomiska ramarna krymper får den första åtgärden inte vara att man börjar söka möjligheter att skära bort delar av en fungerande verksamheten för att göra den billigare. I stället bör man söka möjligheter att effektivisera verksamheten och söka samarbetsformer på områden där de enskilda församlingarna bedriver likadan verksamhet parallellt. Om man hittar samarbetsformer i dylika

sammanhang kan detta på relativt kort sikt ge positiva ekonomiska konsekvenser.

Möjligheter till samarbete

När man talar om samarbete mellan samfällighetens församlingar, kan man konstatera att mycket samarbete redan finns. All förvaltning är gemensam, alla stödfunktionerna är gemensamma. Alla utrymmen ägs gemensamt. Sjukhussjälavården är gemensam liksom familjerådgivningen, som omfattar största delen av Pedersöre prosteri men administreras av Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet. Folkbokföringen omhänders av ett centralregister.

När man talar om möjligheterna till samarbete i den direkta församlingsverksamheten handlar det närmast om samarbete mellan de fyra svenska församlingarna. Språket är ju inget absolut hinder för samarbete mellan den finska och de svenska församlingarna och ett visst samarbete finns redan. Vid förrättningar används i ca var femte båda språken. Och inte helt sällan håller präster från finska församlingen förrättningar som egentligen skulle ankomma på någon av de svenska församlingarna och tvärtom. Dyligt samarbete innebär inga problem. Inte heller innebär det några problem att samarbeta kring gudstjänsten på nationella högtidsdagar och vid jubileer. Men om man tänker sig t.ex. gemensamma präst- eller kantorstjänster blir det ett problem att församlingarna hör till olika stift. Övriga gemensamma tjänster över språkgränsen är dock möjliga om inte församlingarnas språkstadga ställer sådana krav på eventuella innehavare av sådana tjänster att det i praktiken blir svårt att besätta dem.

Konkreta förslag till utökat samarbete

- 1. Gudstjänstlivet.** Gudstjänsttiderna ställs så att samma präst och kantor kan ha flera gudstjänster en söndag. Detta skulle innebära att man inte i samma utsträckning som hittills skulle behöva laborera med vikarier under prästernas och kantorernas lediga helger.
- 2. Förrättningarna.** Utarbeta ett system där det blir självklart att man över församlingsgränserna ställer upp för varandra. Detta skulle få samma effekt som i fråga om gudstjänsterna.
- 3. Arvodena.** Både i fråga om gudstjänsterna och förrättningarna iakttas ”klearingsystem”. Alla församlingar får i förlängningen sin ersättning som gentjänst. Reseersättningar utbetalas naturligtvis.
- 4. Ungdomsarbetet.**
 - Pedersöre, Esse och Purmo bygger upp ett gemensamt ungdomsarbete kring skolcentrum i Sursik.

- Jakobstads svenska och Pedersöre församlingar återinför gemensamma ”ungdomssamlingar”.
 - En kombination av de ovan nämnda förslagen kunde vara en god lösning. Veckoverksamheten är mera lokal medan veckoslutsverksamheten med ungdomssamlingar, unga gudstjänster och evangelisationsdriver kunde vara gemensam för de svenskspråkiga församlingarna. I de här sammanhangen kunde även ett samarbete över språkgränsen då och då vara fruktbart.
- 5. Skriftskolorna.** Utveckla samarbetet kring lägerperioderna. Detta ger möjlighet till variationer både vad gäller lägerplatsen och tidpunkterna. Ger även möjlighet till större variation i undervisningen. Den grundläggande församlingsorienteringen ges fortsättningsvis i den egna församlingen.
- 6. Lekmannaskolningen.** Ordna gemensam skolning för ledaruppgifter i skriftskolorna, barn- och ungdomsarbetet. Även övrig skolning i lekmannaskap och lärjungaskap kunde koordineras. Resurserna skulle på så sätt utnyttjas optimalt.
- 7. Musikverksamheten.**
- Gemensam kyrkokör för Jakobstads svenska och Pedersöre församlingar
 - Gemensam ”kyrkoorkester” för hela samfälligheten. Genom att sammanföra alla resurser som finns i de olika församlingarna kunde man komma ifrån behovet att ”hyra in” musiker.
 - Gemensam ungdomskör för de svenskspråkiga församlingarna.
- 8. Personalen.** Diskussioner bör inledas om gemensamma tjänster
- Inom barn- och ungdomsarbetet med särskild tonvikt lagd på de administrativa uppgifterna som vilar på barnarbetsledarna gällande dagklubbarna och eftisverksamheten. En dylik rationalisering kan vara till den av Kyrkostyrelsen initierade HeTa –processen, som innebär en centralisering av bl. a. löneräkningen och bokföringen
 - Inom musiklivet med särskild tyngdpunkt på relationerna mellan Jakobstads svenska och Pedersöre församlingar. Även relationen mellan Esse och Purmo församlingar bör diskuteras i detta sammanhang.
 - Inom diakonin med särskild tyngdpunkt på relationen mellan församlingsparen Jakobstads svenska – Pedersöre och Esse - Purmo.

9. Strukturerna. På flera håll i samfällighetens församlingar har man talat om **behovet av sammanslagningar** under överskådlig framtid. Härvid har man dock velat gå försiktigt till väga och tala om så små förändringar som möjligt. Några tänkbara alternativ.

- Esse och Purmo församlingar, som redan har ett visst samarbete, slås ihop till en församling. Purmo församling blir kapellförsamling eller ett församlingsdistrikt.
- Purmo församling sammanslås med Pedersöre församling och blir ett kapell eller ett församlingsdistrikt
- Esse och Purmo församlingar sammanslås med Pedersöre och blir kapell eller församlingsdistrikt.
- Pedersöre, Esse och Purmo församlingar sammanslås till en församling.
- Jakobstads svenska, Pedersöre, Esse och Purmo församlingar sammanslås till en församling
- **Jakobstad finska** församling fortsätter som en enspråkig finsk församling täckande samfällighetens hela område.

Går man in för modellen med en svensk och en finsk församling finns tre vägar att gå för den svenska församlingens del.

- Man bildar en helt ny församling utan kapell eller distrikt
- En församling blir moderförsamling till vilken de övriga församlingarna fogas. I denna församling beslutar församlingsrådet bilda kapellförsamlingar av de församlingar som fogats till moderförsamlingen.
- Man bildar en helt ny församling men behåller lokalförsamlingarna som kapellförsamlingar i den nya, övergripande församling. (Så har man gjort i t.ex. Kimitoöns församling, som består av Kimoto, Västanfjärd, Dragsfjärd och Hitis församlingar. Beslut om grundande av kapellförsamlingarna tas den 12.11.2009) I den modellen har varje församling sina präster och sina anställda med en gemensam kyrkoherde som har det administrativa ansvaret. I ett sammanhang där ekonomin varit gemensam skulle denna modell inte innebära särskilt stora förändringar i verksamheten. Men genom att det handlar om **en** församling skapar modellen dock förutsättningar för rationell och flexibel användning av personalen. Samtidigt som man noterar att denna modell är såväl praktiskt som teoretiskt och juridiskt möjlig (KL 3;4) måste man ändå konstatera att modellen är ytterst ovanlig och ställer i all synnerhet kyrkoherden i en position, där uppgifterna i huvudsak är administrativa.

Allmänna kommentarer om sammanslagningar

Vid allt tal om sammanslagningar bör man se till att man inte förstärker ett centrum på de perifera delarnas bekostnad. I strävan efter en effektiv och rationell verksamhet får man inte ge avkall på församlingsidentiteten och närheten. De stora enheterna är inte alltid effektiva ur församlingsverksamhetens synvinkel om än de kan vara det ur ekonomisk och rationell synvinkel.

Man bör även beakta att ingen sammanslagning i sig gör verksamheten billigare. Bara om man genom sammanslagningar kan strukturera om verksamheten och utnyttja den behövliga personalen rationellt kan man göra ekonomiska inbesparingar.

Vidare bör man vara uppmärksam på att det i samfällighetens fall är församlingsrådet i en eventuell nybildad församling som besluter om grundandet av kapellförsamling. Detta innebär att man inte före en sammanslagning kan fatta beslut om bildande av kapellförsamlingar. Gemensamma kyrkofullmäktige skall beredas tillfälle att avge utlåtande i ärendet. Beslutet skall underställas Domkapitlet för fastställelse.

En kapellförsamling skall ha ett kapellråd för skötseln av församlingens angelägenheter. Kapellrådet väljs av församlingsrådet i den nybildade församlingen bland de medlemmar som bor på kapellförsamlingens område. Församlingsrådet uppgör även reglemente för kapellförsamlingen. Kapellrådets uppgift är att leda verksamheten i kapellförsamlingen. Härvid är kapellrådet i stort sett i samma ställning som en direktion. Detta innebär att kapellförsamlingen långt kan behålla den karaktär som den hade som enskild församling. Då val av kaplan förrättas av församlingsrådet är det naturligt att församlingsrådet inhämtar kapellrådets utlåtande om kaplanen väljs för huvudsaklig tjänstgöring i kapellförsamlingen.

Även församlingsdistrikt bildas av en viss del av församlingen. Också här har församlingsrådet intiativet. Församlingsrådet utser även ett distriktsråd för ledningen av verksamheten på distriktets område. För församlingsdistrikt väljs inga tjänsteinnehavare. I sin arbetsfördelningsplan kommer tjänsteinnehavarna i församlingen överens om vem som har distriktet på sitt ansvar.